

Perspektívy vývoje lidstva

Čtvrtá přednáška

Dornach. 15. dubna 1921

GA 204

Rudolf Steiner

Až do 4. století po Kristu žila astronomie a medicína Východu čerpaná ze světové moudrosti, instinktivně chápající éterično. Tato moudrost vplynula také do kultického života. Obraz Mithrova kultu, křesťanství. Dionýsius Arcopagita. Další pronikání dávné moudrosti až k Basiliu Valentinovi. Jakobu Bohmovi a Paracelsovi. Od doby Konstantinovy proniká egyptssko-římský princip zjišťování do styku s pravdou a slovem. Končí chápání křesťanství na základě předkřesťanské moudrosti.

Úvahy které jsem zde konal dříve, než byl zahájen tento náš kurz, budeme moci pozorovat teprve tehdy, jestliže se v pozorování vývoje lidstva v novějších dějinách vrátíme ještě dále zpět, neboť jsme se \ podstatě zatím zabývali jen některými náznaky vývoje lidstva v 19. století. Nyní chceme jít v pozorování vývoje lidstva v 19. století ještě více zpět a to s odkazem na mimořádně důležitý bod ve vývoji západní civilizace, na onen bod, který zde je ve 4. století po Kristu. V tomto 4. století po Kristu se objevuje postava Aurélie Augustina jehož památka zůstala jaksi pro západní civilizaci jasná. V něm vlastně spatřujeme osobnost, která má nejintenzivnějším způsobem bojovat na jedné straně s tím, co přešlo z dávných dob, co se snažilo v těchto prvních staletích založit křesťanství na základě jisté dávné moudrosti, a s jiným elementem, s oním elementem, který potom zvítězil v západní civilizaci, který' tento dřívější způsob odmítl a omezil se na to pojímat křesťanství více méně zevním materialistickým způsobem, tudíž nenechat pronikat křesťanství idejemi dávné moudrosti, nýbrž vykládat je podle toho, jak skutečně probíhalo jeho založení a potom je chápat intelektuálně, tak jak to v tehdejší době bylo možné.

Tyto boje mezi těmito dvěma směry, řekl bych, mezi směrem moudrého křesťanství a křesťanství jevícího se více méně v materialistickém pojetí, ty to boje museli duše ve 4. a počátkem 5. století prodělávat nejintenzivnějším způsobem. A také

v Augustinovi zůstala udržována v paměti lidstva právě taková osobnost, která takové boje musela prodělavat. Musíme dnes mít zcela jasnou představu o tom, že to co vlastně žilo před tímto 4. stoletím po Kristu, vyvolávají historické dokumenty téměř zcela mylné představy. Jakkoli je to právě jasné od 5. století, tak nejasné jsou vlastně všechny obyčejné představy o těch staletích, která mu předcházela. Jestliže se ale zaměříme na to, co by vlastně většina lidí mohla vědět o této době před 4. stoletím po Kristu, tak jsme odkázáni na dvě oblasti, a to na oblast, která je více méně oblastí, řekněme, poznání, oblast jež byla pěstována více ve školách, a na oblast, která je již více oblastí kultu, tedy oblastí uctívání neboli oblastí náboženského prvku. Do těchto dvou oblastí zasahuje ovšem ještě něco velmi dávného z civilizace lidstva, ale v jakémsi křesťanském přebarvení existovalo více méně toto dávné v obou těch směrech, směrem k moudrosti a směrem ke kultu právě v prvních 4 křesťanských stoletích.

Pohlédneme-li směrem k moudrosti, tak spatříme nauku uchovanou z dřívějších dob, která byla ovšem již v jistém smyslu nahrazena tím, co nazýváme světovou heliocentrickou soustavou - hovořil jsem o tom také zde v dřívějších přednáškách - ale přece ještě existovala na základě dávnějších astronomických nauk, kterou bychom mohli nazvat jistou astronomií. nyní nikoli na základě stanoviska fyzického kosmologického pozorování. Ve velmi dávných dobách přišlo se na tuto astronomii - nazvěme ji éterickou v protikladu k naší fyzické - tímto způsobem. Lidé měli v dávných dobách ještě vědomí o tom, že člověk svou bytostí nepatří jen Zemi, ale patří také ke kosmickému okolí Země, k soustavě planet a ona dávná moudrost měla zcela konkrétní představy o této éterické astronomii. Vyučovalo se asi takto: Máme-li na zřeteli, co vytváří více organizaci horního člověka - používám nyní oněch výrazů, které by nám měly být dnes běžné - jestliže tedy pozorujeme jeho éterické tělo, tak stojí člověk ve vzájemném vztahu se Saturnem. Jupiterem a Marsem, takže se tedy pohlíželo na jisté vzájemné působení mezi horní částí lidského éterického těla a Saturnem. Jupiterem a Marsem. Potom se hovořilo, že ta část člověka, která je více povahy astrální, ta stojí zase v jakémsi vzájemném působení s Venuší, s Merkurem a s Měsícem. A ony síly, které potom člověka uvádějí do jeho pozemského bytí, které způsobují, že se do tohoto éterického těla včleňuje tělo fyzické, to jsou síly Země. Ale ty síly, které způsobují, že se člověk nerozplývá v pozemském bytí, že člověk má jakýsi výhled z tohoto pozemského bytí, to jsou síly Slunce.

A tak lidé říkali: Člověk přichází z duchových světů, kde prodělal život v preexistenci a nevstupuje tak snad jen do pozemského života, ale vstupuje z mimoplanetárních světů do života planetárního. Planetární život ho přijímá tak, jak jsem to popsal, podle Slunce, Měsíce, Země, Merkuru, Venuše, Marsu, Jupitera a Saturnu. V oběhu Saturnu spatřovali lidé sféru, do níž vstupuje člověk - působením svého éterického těla - z mimoplanetárního života do života planetárního. A uváděli to, co je éterickým tělem člověka do souvislosti s tímto planetárním životem. A jenom pokud se toto éterické tělo vyživá ve fyzickém těle, uváděli toto fyzické tělo do souvislosti se Zemí. Ale jestliže se člověk pozvedá svým Já ze svého éterického a astrálního těla, uváděli to potom do souvislosti se Sluncem.

Tak měli lidé jakousi éterickou astronomii. Tato éterická astronomie měla ještě také možnost nepohlížet jen na fyzické osudy člověka, které stojí v intimní souvislosti s duchovým člověkem, a protože je dávali do vzájemném vztahu se stejnými silami planetární soustavy, tak měli také možnost, nebol' se mohli v člověku vyžívat na základě planetární soustavy oklikou přes éterické tělo síly osudu, měli lidé také možnost hovořit o lidské konstituci a do této lidské konstituce zahrnout osudové mocnosti.

Vznikla tedy v této nauce dávné školy, která byla nadále pěstována, poté co lidé vytvořili již heliocentrickou soustavu, jako jakousi esotericky-fyzickou vědu, vznikla v této éterické astronomii poslední nauka moudrosti z dávného instinktivního bádání moudrosti a tato se udržela jako tradice. Nehovořilo se jinak o vlivech nebe, než že se říkalo: Ano, tyto vlivy nebe existují, nenesou ale pouze záležitosti přírodní, nesou také osudové síly člověka. A takové bylo tehdy spojení mezi tím, co bychom mohli nazvat naukou o přírodě, kosmologií, a tím, co potom později přešlo do všeho toho, co lidé nyní pojímají jako něco astrologického. Co ale mělo v dávných dobách charakter mnohem exaktnější jenž spočíval na bezprostředním pozorování.

Když potom vstoupil člověk jaksi na své cestě k novému zrození do planetární sféry - takto si to lidé mysli - a od ní přijal své éterické tělo, tak vstupuje dále na Zemi, je Zemí přijatý. Ale také zde mysli lidé ne pouze na pevnou Zemi, ale zde také mysli vlastně na Zemi v jejích elementech. Říkali si: Člověk je přijatý kromě toho, že je přijatý planetární sférou - čímž by se ale stal bytostí nadzemskou, čímž by se stal tím, čím je vlastně jen jako duše - je přijatý jako dítě elementy Země, ohněm neboli teplem, vzduchem, vodou a vlastní Zemí. To byla teprve vlastní Země. A tím, si mysli, že je jeho éterické tělo tak zabarvené tímto zevním elementem tak proniknuté, že nyní v tomto éterickém těle vznikají temperamenty. Tak si mysli tyto temperamenty vázané na éterické tělo a tím na vitální organizaci člověka. Spatřovali tedy v tom, co je vlastně v člověku fyzické nebo co přinejmenším se projevuje fyzickým tělem, současně ale také spatřovali v této dávné nuanci něco duchovního. A řekl bych, nejlidštější část této nauky bylo potom to, co je ještě zřetelně vidět v medicíně tehdejší doby.

Léky, nauka o léčení, to vzniklo naprosto z tohoto nazírání na vztah éterického těla člověka k planetární soustavě a mimo to k pronikání jaksi éterického člověka do vyšších sfér, do vzduchu, vody, tepla, země, čímž se tedy do jeho organizace zapracovával fyzický otisky jeho étericky-duševních temperamentu: černá žluč, bílá žluč, a ostatní šťávy, flegma, krev atd.. Tento způsob nazírání tedy, že můžeme poznávat v těchto šťávách člověka podstatu lidské konstituce, to bylo něčím, co bylo v této nauce běžné. Tehdy lidé nestudovali jednotlivé orgány, které se dají nakreslit, ale studovali vzájemné míšení šťáv, pronikání šťáv, a viděli v orgánu jen výsledek zvláštního pronikání šťáv. Ve zdravém člověku spatřovali jistý' způsob, jak se šťávy' pronikají, v nemocném člověku spatřovali abnormální pronikání šťáv, takže můžeme říci: Medicína, která vyplývala z této nauky, byla zcela založena na nazírání vodního lidského organismu, tekutého lidského organismu člověka. Co my dnes nazýváme

poznáním lidského organismu, to je založené na lidském organismu pevném. na zemitém lidském organismu. Pokud jde o nazírání na člověka, je to ten průběh, že se přešlo od dávnějšího probádání člověka tekutého k novějšímu probádání člověka pevného s ostrý mi konturami orgánů.

Tento průběh lékařské nauky jde paralelně s přechodem dávné éterické astronomie k moderní fyzické astronomii. Éterické astronomii odpovídá v podstatě ještě medicína Hippokratova, ale také existují až do 4. století po Kristu výkony tohoto lékařského nazírání, které se vztahují na míchání šťáv člověka a to exaktním způsobem, nikoli tak jak se to později uchovalo v tradici. A když se tato dávná nauka od 4. století po Kristu zatemňovala a potom když přišla s 15. stoletím fyzická astronomie na místo dávné éterické astronomie a byla založena také patologie, bylo celé lékařské nazírání založené na nauce o pevném elementu v člověku, tedy bylo založené na tom. co je v člověku pevně ohraničené a co se projevuje v lidském organismu ostrý mi konturami. To je v podstatě ona stránka vývoje lidstva v anorganickém období.

Nyní můžeme zaměřit svůj pohled také na to, co zůstalo z oněch dob jakožto kultické obřady, jakožto náboženské kultury. Náboženské kultury byly dávány širokým vrstvám, masám k tomu, co jsem nyní vyložil a na co se pohlíželo právě více méně jako na poklad moudrosti školy. Tyto kultické úkony, které se rozprostíraly od Asie po Evropu a které zcela odpovídaly jakožto kultické úsilí tomuto nazírání, které nyní před vámi rozvinul, to bylo kultem Mithrovým, oním kultem, který' nacházíme v prvních stoletích rozprostírajících se od východu na západ, a které můžeme sledovat podél podunajských zemí až k porýnským krajinám, až do Francie. Tento Mithrův kult, který znáte přece podle jeho zevních forem, je možné snad charakterizovat výrazem, že je znázorňován s pozemskou a kosmickou souvislostí imaginativně obrazně přemožitel Mithrova býka: člověk sedí na býkovi a vítězí nad silami býka. Dnes máme představu, že takové obrazy, které jsou všechny kultickými obrazy - náboženské symbolizování, smíme-li to tak říci, která vznikla organicky z dávných nauk moudrosti - že vy plynuly takové kultické obrazy jednoduše abstraktně-symbolicky z dávných nauk moudrosti. Ale to je zcela a naprosto falešná představa, kdybychom se domnívali, že existovali dávní učitelé moudrosti a li. že si sedli a řekli si: „Nyní chceme vymyslet nějaký symbol, pro nás je nauka moudrosti, pro hloupý lid musíme vymyslet nějaké symboly, které potom mohou vést k jejich kultickým obřadům a podobně. Takové předpoklady by byly naprosto mylné. Takové předpoklady mají pravděpodobně svobodní zednáři, a moderní svobodní zednáři mají podobné smýšlení o podstatě své symboliky. Ale to nebylo nazírání dávných učitelů moudrosti. Nazírání dávných učitelů moudrosti bych vám chtěl ukázat na vztazích kultu Mithrova k onomu nazírání, které jsem právě rozvinul. Tito lidé, kteří měli ještě živoucí nazírání o takovémto přijetí člověka planetárním světem, pokud jde o jeho éterické tělo, a o přijetí člověka potom do pozemské sféry elementů, tepla, neboli ohně, vzduchu, vody a země a o tvoření černé žluči, flegmatu. krve působením těchto elementů na éterickou podstatu člověka, ti kteří o tom měli nějaké tušení, ti si mohli také klást ještě otázku, základní otázku. Kladli si otázku, na niž můžeme přijít máme-li skutečně imaginativní nazírání. Odpověď na tuto otázku, ta byla tehdy instinktivním nazíráním, ale můžeme ji dnes

opakovat s plným vědomím. Když si tvoříme imaginativní nazírání o tomto vstupu člověka z planetární sféry duchového světa do zemské sféry ohně, vzduchu, vody a země, když si tvoříme takovou představu, tu dospíváme totiž k tomu říci si: Ano, když zde něco vchází z mimoplanetární sféry do planetární a do sféry zemské a je to zemskou sférou přijaté, zde se z toho přece vůbec žádný skutečný člověk nastává míním, když si tvoříme představu o tom, co se zde vlastně děje, když můžeme spatřovat mimo planetární sféru v čistě imaginativní představě to, co zde vchází a je planetární sférou přijaté, co je potom uchopené tím, co vychází ze sféry pozemské, když to máme jako imaginativní nazírání, tak se z toho přece žádný člověk nestává. Nedospívá tak k představě o člověku. Dospívá jen k představě, která se ukáže nejzřetelněji, když si nepředstavujeme člověka, ale když si představujeme býka, když si představujeme dobytče. Dávni učitelé moudrosti si říkali: Kdyby existovalo jen to, co zde vstupuje jako mimoplanetární bytost do této vývojové planetární sféry, tak by nežili na Zemi žádní lidé. Dospíváme ovšem k tomu říkali si - když to nejprve pozorujeme - že si vytváříme tuto představu o vstupu nějaké bytosti z mimoplanetární sféry do sféry planetární a zemské, ale když si chceme nyní utvořit zcela plasticky imaginativní nazírání z toho, co máme v těchto představách, zde se to nestává žádným člověkem, zde se to stává pouhým býkem. A nechápeme-li v člověku nic jiného než toto, chápeme v člověku také jen to co je býk. Tyto představy si tvořili dávni učitelé moudrosti, tyto představy zde byly. Nyní si tito učitelé moudrosti říkali: Člověk tedy musí proti této býčí přirozenosti bojovat ještě něčím vyšším. Musí to, co tato moudrost dává jako nazírání přemoci. Člověk je více bytostí, která přichází pouze z mimoplanetární sféry do sféry planetární a je uchopena zemskými elementy. Má tedy v sobě něco, co je něčím vyšším.

Řekl bych, tito učitelé moudrosti dospěli až k tomuto pojmu a proto vytvořili potom býka na něhož posadili Mithru jako bojujícího člověka, který přemáhá býka a který' si říká: „Musíš mít daleko vyšší původ než ten, který' má taková bytost, jež byla představována ve smyslu oné dávné moudrosti“. A nyní si tito učitelé řekli: Tato dávná moudrost poukazuje na to, o co zde jde. Tato dávná moudrost pohlíží do planetární sféry k Saturnu, Jupiteru, Marsu, Merkuru, Venuši, Měsíci atd.. ale říká také: Když se člověk blíží k Zemi, je neustále vyzvídán Sluncem, aby se nerozplynul v pozemskosti, aby nezůstal pouze tím, co vzhází ze smíšení černé a bílé žluči, flegmy a krve s éterickým tělem, když je přijímané planetární sférou a když je astrální tělo přijímané od oné druhé planetární sféry' prostřednictvím Merkuru, Venuše a Měsíce. To co pozvedá člověka, to přebývá na Slunci. Proto si tito dávni učitelé moudrosti říkali: Upozorníme-li člověka na sluneční síly, které v něm přebývají, tak je to Mithra, který přemáhá býka.

To byl potom kultický obraz. Neměl být pouze symbolem vymyšleným, ale mělo to být skutečností, kosmologickou skutečností. Náboženské ceremoniál byl něčím více než pouhým zevním znamením, byl něčím, co bylo jaksi vy střižené z podstaty světa samého.

Tato kultická činnost, ta byla něčím, co zde bylo po dávné, velmi dávné doby, co bylo přenesené z Asie do Evropy. Bylo to, řekl bych, křesťanství viděné z jisté strany,

viděné ze zevní strany, ze strany astronomické, neboť Mithra byl v člověku sluneční silou. Mithra byl člověkem, který se stavěl na odpor proti něčemu pouze planetárnímu a pozemskému. A nyní vzniklo jisté úsilí, jehož výhonky můžeme všude vnímat když se vracíme do prvních křesťanských století. Vzniklo úsilí brát dohromady historickou skutečnost, mystérium na Golgotě s kultem Mithrovým. V tehdejší době byli zvláště v římských legiích četní lidé, kteří přenášeli to, co se mohli dovědět v Asii, vůbec v Orientě, do podunajských zemi až daleko do Střední Evropy, dokonce do Evropy západní. V tom, co zde přenášeli jako kult Mithrův, žily pocity, aniž reflektovaly na mystérium na Golgotě, měly v sobě naprosto křesťanské názory, křesťanské pocity. Na kult Mithry se pohlíželo jako na konkrétní kult, který se vztahoval na sluneční síly v člověku. Jen se ještě v tomto Mithrově kultu nevidělo, že s mystériem na Golgotě sestoupila tato sluneční síla dolů jakožto duchovní bytost a spojila se s člověkem Ježíšem z Nazaretu.

A nyní byly - s čím dále jdeme ve zkoumání na východ, tím se to stává jasnější - až do 4. století po Kristu na východě školy moudrosti, ze kterých lidé dostávali postupně zprávy a povědomí o mystériu na Golgotě a tím také o Kristu. Tyto školy se snažily šířit po světě jistou dikci a jejich úsilím bylo po jistou dobu vlévat do Mithrova kultu to, co odpovídá nadsmyslovému vnímání: Pravým Mithrou je Kristus a Mithraje jeho předchůdcem, který musí vlít do oněch sil, jež přemáhají v býka v člověku sílu Krista samého. Musí tedy učinit z Mithrova kultu kult Kristův, to je něco, co intenzivním způsobem žilo v prvních stoletích po Kristu až do 4. století. A řekl bych, že po rozšíření Mithrova kultu následoval proud, který chtěl nyní Mithrův kult pokřesťanštit. Usilovalo se tedy tehdy o jakousi syntézu mezi křesťanstvím a kultem Mithrovým. Významný obraz bytosti člověka, kdy Mithra sedí na býkovi a vítězí nad ním. měl být přivedený do souvislosti s Kristovou bytostí. Je možné tedy říci: V tomto směru existovalo slavné úsilí a v jistém směru bylo toto úsilí silné.

Ten, kdo nyní pozoruje rozšiřování východního křesťanství, rozšiřování arianismu, může vnímat v šíření arianismu, jak je v tomto arianismu element Mithrův, i když je již velmi zeslabený. A každý překlad bible od Ulfíly do novějších jazyků zůstává nedokonalý, jestliže se neví, že do Ulfílových pojmů, zasahovaly ještě elementy Mithrovy.

Ale kdo bádá ještě dnes v lingvisticky-jazykovém elementu o tyto hlubší souvislosti. V Řecku existovali až do 4. století filozofové, kteří pracovali na tom, aby uvedli dávnou éterickou astronomii do souladu s křesťanstvím a z toho vznikla ona pravá gnose, která byla důkladně vyhlazena pozdějším křesťanstvím, takže zůstaly jen malé fragmenty z literárních ukázek této gnose. Copak vlastně ví dnešní lidé, to jsem již nedávno řekl o gnosi, o níž říkají ve své pošetilosti, že prý je naše anthroposofie ohříváním této gnose. Dokonce i kdyby byla, tak by to nemohli tito lidé vůbec vědět, neboť znají z oné gnose jen to. co je o gnosi v západních křesťanských spisech, jež jsou vůči gnosi silně kritické. Znají tedy z gnose jen citáty, které z ní zanechali její odpůrci. Z gnose existuje tedy ne víc než to. co je snad možné vyjádřit následujícím srovnáním: Pomyslete jednou, že by se podařilo panu von Gleichovi vyhladit vše. co zde je z anthroposofické literatury' a že by nezůstalo nic jiného, než jeho citáty a lidé

by potom chtěli jednou konstruovat tuto anthroposofii podle těchto citátů, pak by na Západě měli přibližně stejnou proceduru, kterou mají s gnosi. Říkají-li tedy lidé, že prý novější anthroposofie napodobuje gnosi, tak to nemohou přece vůbec vědět, dokonce i kdyby to činila, neboť gnosi vůbec neznají a znají ji jen z líčení odpůrců!

Tedy v Athénách byla zejména až do 4. století, ano ještě déle, škola moudrosti, která se snažila uvést do souladu dávnou éterickou astronomii s křesťanstvím. Poslední zbytky tohoto nazírání o příchodu člověka z vyšších světu planetární sférou do sféry zemské prosvítají ještě ve spisech Origenových, prosvítají dokonce ve spisech řeckých církevních otců. Můžeme tedy všude vidět, jak to zde prosvítá: prosvítalo to zejména ve spisech pravého Dionýsia Areopagity. Tento Dionýsius Areopagita zanechal nauku, která byla čistou syntézou mezi éterickou astronomií a tím, co žilo v křesťanství, že se jaksí přemístily do zemské sféry síly lokalizované ve Slunci astronomicky nebo kosmicky, že se přemístily v Kristu skrze člověka Ježíše z Nazaretu a tím vznikl jistý vztah k Zemi, který dříve neexistoval, pokud jde o všechny bytosti vyšších hierarchií. hierarchie andělů, hierarchie moudrosti, hierarchie Trůnů, hierarchie Serafinu atd.. Pronikání této nauky o hierarchiích éterickou astronomií to bylo tím, co existovalo u původního Dionýsia Areopagity.

V 6. století se lidé potom snažili smazat stopy také starších nauk Dionýsia Areopagity' a přetvořili ji tak, že v ní měli již jen abstraktní duchovní nauku. Tak jak dnes existuje tato nauka Dionýsia Areopagity, nemá tato duchovní nauka již nic společného s éterickou astronomií. A tak ho lidé nazývají potom Pseudo-Dionýsiem. Tímto způsobem se připravil zánik nauky' moudrosti na jedné straně, když lidé Dionýsia snahou o zlepšení pokazili a na druhé straně tím, že byla vyhlazena ještě v Athénách zcela živoucí nauka, která chtěla spojit, sjednotit éterickou astronomii s Křesťanstvím a potom bylo vyhlazen o uctívání Mithry, pokud jde o kultickou stránku. A potom zbytek dokončili takové osobnosti jako Konstantin jehož činy v pozdější době byly zesílené tím, že císař Justinian²¹ zavřít athénskou filozofickou školu, takže poslední lidé, kteří se zabývali tím, aby uvedli do souladu dávnou éterickou astronomii s křesťanstvím musel emigrovat a našli v Persii místo, kde mohli nějakým způsobem žít a působit. Justinian dal na základě stejného rozhodnutí na jehož základě dal zavřít athénskou filozofickou školu, prohlásit Origena na kacíře a zrušil z tohoto důvodu římskou hodnot konzula, která byla vlastně již jen stínovou hodností jež měla jistou sílu odporu míči římské státní moci, jež se postupně rozplynula v čistém právnictví. Dávné lidství, které lidé ještě spojovali s hodností konzula zmizelo ve státním římském imperialismu.

Tak vidíme ve 4. století dohasínal to, co mohlo kultickým způsobem spojit člověka s křesťanstvím, vidíme tedy dohasínal do, co se chtělo jako dávná nauka moudrosti éterické astronomie sjednotit s poznáním významu mystéria na Golgotě. A vidíme jak na Západě místo tohoto sjednocení nastupuje to, co v sobě již neslo zárodky pozdějšího materialismu, který se mohl vynořit jako theorie nejprve v 15. století, kdy začalo 5. poatlantické období, které bylo ale připravované materializováním toho, co sem ještě přešlo spirituálně z Orientu.

Tento vývoj evropské civilizace musíme mít naprosto na zřeteli. Jinak se nám nikdy nestane zcela přehledné to, jaké jsou vlastně základy evropské civilizace. A jinak se nám také nikdy neobjeví, jak bylo možné, že vždy znovu a znovu lidé, kteří cestovali do Orientu, mohli si brát z tohoto Orientu silné spirituální poznatky. Především to byl po celý ranný středověk živý obchodní styk z Orientu podél Dunaje, který probíhal právě podél oněch cest, kterými se obíral dávný kult Mithry, který samozřejmě v ranném středověku již odezněl. Lidé, kteří zde cestovali do Orientu jako obchodníci nacházeli vždy znovu v Orientu to, co předcházelo křesťanství, ale co již zcela směřovalo ke křesťanství. A vidíme také, když křižáci táhli do Orientu, jak ze zbytků, které ještě mohli v Orientu poznat, přijali podněty, jak přinesli do Evropy poklad dávné moudrosti. Řekl jsem: S tímto pokladem dávné moudrosti byla spojena dávná medicínská nauka o šňávkách. Stále znovu přinášeli lidé, kteří cestovali do Orientu a také ti, kteří táhli do Orientu jako křižáci s křižáckými výpravami a kteří se opět vraceli do Evropy, stále přinášeli zbytky této dávné medicínské nauky. Tyto zbytky dávné medicínské nauky byly potom všude v Evropě pěstované tradici dále. Jednotliví lidé, kteří potom v současné době předešli svým vlastním vývojem svou dobu, prodělávali pak pozoruhodný vývoj, jako například ona osobnost, která byla známá pod jménem Basilius Valentinus.

Jaká to vlastně byla osobnost? Byla to osobnost, která od lidí, které ji připravili o její mládí, převzala v tom nebo onom náznaku tradici dávné medicínské nauky o šňávkách, aniž by tuto nauku vždy zcela správně pochopila. Až donedávna - dnes se to děje již méně - existovaly v daných zemědělských pravidlech pozůstatky této lékařské tradice, která byla přinesena z Orientu během cest, ony pozůstatky, které se usadily mezi rolníky a které slyšali ti, kdož vyrostli v selském prostředí, což byli většinou ti, kteří se poté stali kněžími. Zejména ti, kteří se stali mnichy, vyrostli z rolnictva. Zde slyšeli to či ono, co bylo dávnou moudrostí, která však byla zkomolena i když bez zlého úmyslu a upadla tak do dekadence. Tito lidé však prodělávali samostatnější vývoj. To co prodělávali jakožto vývoj vlivu křesťanské teologie, bylo až do 15., 16. století ještě něčím mnohem svobodnějším, než čím se to stalo později. Zde vnášeli pozvolna tito kněží a mniši z vlastní duchovnosti do těchto věcí jistý řád. Tito kněží a mniši přemýšleli o tom, co slyšeli a z vlastní geniality spojovali tyto věci čímž potom vznikly spisy, které se zachovaly jako spisy B. Valentina. Vlivem něčeho takového vznikla ještě jakási škola, ve které se vzdělávali také Paracelsus a dokonce i Jakob Bohnic. Také oni přijali ještě, řekl bych, dávnou moudrost jež žila v národní skupinové duši. Můžeme to pozorovat u Jakoba Bohmeho, kde to platí zcela elementárním způsobem a u Paracelsa a jiných, i když přijímáme ty to spisy zcela zevním způsobem. Jestliže však vezmeme něco takového jako spis Jakoba Bohmeho „De signatura rerum“, pak zde najdeme ze způsobu podání, že je zde něco, o čem jsem řekl, že je přímo hmatatelné. Je zde taková tradice dávné lidové moudrosti, která v sobě obsahuje v podstatě poklad oné moudrosti i když již značně zkomolený. Taková dávná moudrost nebyla tehdy tak abstraktní jako je naše dnešní věda, ale bylo zde něco co pramenilo z vycit'ování objektivnosti slov. Tehdy se cítilo, že člověk získal slova ze samotné objektivní podstaty světa. To můžeme pozorovat, když vynaložíme stejně jako Jakob

Bohme stejnou námahu, abychom mohli cítit, co vlastně spočívá ve slabice „sul“ a co opět spočívá ve slabice „fur“: sulfur. Všimněte si, jak například ve spise „De signaturu rerum“ zápasí Jakob Bohme, řekl bych, aby něco získal z vnitřní substance slova, vnitřního extraktu slova, aby něco vysál ze slova sulfur, aby dospěl k jisté bytostné podstatě. Zde existuje zcela pocit, že prožíváme-li extrakt slov, potom dospějeme k něčemu reálnému.

V dávných dobách, tak se to cítilo, vkládalo se do slov to, co přijímala lidská duše, když sestupovala ze sfér mimo tento svět skrze planetární sféry do pozemského bytí. Co zde ale vložila do slov z doby, kdy měla ještě blíž k míšení št'áv, když se dítě učilo mluvit, to bylo ještě něco objektivního. bylo to v řeči něčím, co bylo jakoby vyučováním Bohů, nikoli pouhým lidským vyučováním. A tak vidíme u Jakoba Bohmeho ono krásné úsilí, které se dá vyslovit snad tak, jako kdyby byl cítil: „Chtěl bych v jazyce spatřit něco, kdy za jevy působí do lidské organizace živí Bohové, aby v lidech formovali řeč a zároveň s řečí jistý poklad moudrosti“. Zde vidíme, jak až do pozdější doby ještě pokračuje tento dávný poklad moudrosti, ale přijatý' již moderním myšlením, které je již sotva naznačované u takových elementárních duchu jakými jsou Jakob Bohme nebo Paracelsus. A do toho se nyní vtiskuje to, co je čistě intelektuálně-teoretické. co uchopuje na základě fyzického myšlení člověka jen to, co je fyzické. Vidíme, jak na jedné straně vzniká čistě fyzická astronomie, jak na druhé straně vzniká fyziologie a patologie zaměřená čistě na pevně ohraničené orgány člověka. A tak zde stojí postupně člověk se světem kolem sebe, který chápe jen fyzicky, v němž samozřejmě nemůže být jakožto kosmická bytost. Chápe na sobě jen to, čím se stal působením Země, neboť působením Země se stal touto pevně ohraničenou fyzickou bytostí. Nemůže již nalézat žádnou harmonii mezi tím, co je mu dané kosmem skrze poznání, co je mu dané fyzickou astronomií a tím, co žije v jeho formě, co ovšem poukazuje na něco jiného, ale odvrací svůj pohled od toho, jak lidská forma ukazuje na něco jiného. Nakonec zcela ztrácí vědomí, že jeho úsilí o vzpřímení a zvláště způsob, jak má řeč na základě svého organismu, nemohou vzniknout v Mithrově býku, ale teprve v Mithrovi. Člověk se nechce již vším tím zabývat, neboť vstoupil již do materialismu. Musí vplout do materialismu, neboť náboženské vědomí samotné přijalo z křesťanství jen zevní materiální jev a tento materiální jev dogmatizuje, když se lidé nesnaží poznávat na základě nějaké moudrosti, jak se uskutečnilo mystériem na Golgotě, ale snaží se stanovit pomocí usnesení co má být pravdou.

Tak vidíme přechod od dávného orientálního myšlenkového rozpoložení na základě světového poznání ke zvláštnímu římsko-evropskému pojetí. Jakým způsobem bylo v Orientu poznáváno, jak muselo být poznáváno - na základě orientálního instinktivního nazírání - také něco o mystériu na Golgotě? Když lidé přijali poznání, které vyplynulo na základě světa, když pohlíželi vzhůru do hvězdných světů, potom zde z toho vyplynulo jisté poznání, i když bylo instinktivní, elementární, nebo mělo při nejmenším vyplynout také to, co bylo mystériem na Golgotě. To byla cesta, po které se kráčelo v Orientu. Tato cesta nebyla již pocitována od 5. století. Dřívější koncily již na to poukázaly když dosadily na místo něčeho asijského něco spíš egyptského, že se nemá tímto způsobem zkoumat, jak to vlastně bylo s mystériem na Golgotě, ale že se

to má nechat rozhodnout většinou otců, kteří se zúčastnili koncilu. Byl tím stanoven jistý právnícký princip místo orientálního principu poznání, dogmatika jež byla vnesena do právnictví. Lidé neměli již pocit, že je třeba rozhodovat o pravdě na základě světového svědomí. Ale osvojili si pocit, že je možné říci právníckým způsobem pomocí usnesení na koncilech. zda božská a lidská přirozenost v Ježíši Kristu jsou dvě přirozenosti nebo jen jedna a podobně. Vidíme jak vniká do nejnějnějšího pletiva západní civilizace egyptsko-římsko-právnícký element, neboli to. co dnes ještě tak hluboce tkví v lidech, kteří nemají sklon nechat rozhodovat o svém vztahu k pravdě tuto pravdu, ale chtějí rozhodovat na základě svého afektu a proto nemají žádné jiné měřítko pro stanovení pravdy než majoritní v jakékoli formě. O tom chceme zítra ještě dále hovořit.